

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 385 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahridinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiylatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Agrosanoat klasterlarida xarajatlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida hisobga olishni rivojlantrish	347
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	

LOYIHA BUDJETI VA UNING IJROSINI TA'MINLASH MASALALARI

Xamidov Odil Davurovich

O'zbekiston respublikasi Bank-moliya akademiyasi
Moliya va moliyaviy texnologiyalar fakulteti magistri

Murodova Mohigul Chori qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
"Mintaqaviy iqtisodiyot" kafedrası dotsenti, PhD
ORCID: 0000-0002-3613-9392

Annotatsiya: Maqolada loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari bo'yicha berilgan taklif va tavsiyalar Samarqand viloyati Narpay tumani iqtisodiyot va moliya bo'limi faoliyati olingan hisobotlarini tuzish jarayonida qo'llash yuzasidan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: loyiha budjeti, rejalashtirish, analog, xarajatlar, budjetni kuzatish, budjetni boshqarish, ishsizlik, mahalla, farmon.

Abstract: The article develops recommendations for the application of the proposals and recommendations made on the issues of ensuring the project budget and its implementation in the process of compiling reports on the activities of the Department of Economics and Finance of the Narpay district of the Samarkand region.

Key words: project budget, planning, analog, expenses, budget tracking, budget management, unemployment, neighborhood, ordinance.

Аннотация: В статье разработаны рекомендации по применению высказанных предложений и рекомендаций по вопросам обеспечения бюджета проекта и его исполнения в процессе составления отчетов о деятельности отдела экономики и финансов Нарпайского района Самаркандской области.

Ключевые слова: бюджет проекта, планирование, аналог, расходы, отслеживание бюджета, управление бюджетом, безработица, соседство, постановление.

KIRISH

Jahonda kuchayib borayotgan global miqyosdagi raqobat sharoitida rivojlangan mamlakatlarda loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash yo'nalishlari o'stirib borish amaliyoti yaqqol namoyon bo'lmoqda. Yurtimiz rahbari tomonidan yurtimiz iqtisodiga mablag' kiritishni istayotgan chet el va mahalliy sarmoyadorlarga imkoniyat yaratib berish lozimligi va bu masalada aniq rejalarini qo'yib olish juda muhimligini ta'kidlaydilar.¹ Yurtboshimiz diyorimizga kirib kelmoqchi bo'lgan investorlarni davlatimiz darajasida ko'mak berish ularni loyihalarga tikayotgan mablag'lari uchun shart-sharoit yaratib berish muhimligi haqida aytdilar. Shu nuqtayi nazardan olganda investitsiyalarni tezroq kiritish va olti oylikni boshida o'ttiz besh foizini, uchinchi choragida yetmish foizga chiqarish keltirib o'tilgan. Davlatimiz rahbari 2019-yildagi murojaatnomalarida uch mingdan ortiq loyihalar uchun investitsiya dasturiga asosan 16,6 milliard dollarlik mablag' kiritgan. Bu degan o'tgan yilga ya'ni,

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy majlisga murojaatnomasi 2019-yil.

2018-yilga nisbatan o'n olti foizga ziyod degani. Buni natijasi o'laroq bu dasturga asosan yildan yilga yangidan yangi loyihalar uchun katta mablag'lar ajratilayotgani juda quvonarlidir. Xorijiy investitsiyalarni rivojlanishida esa loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash yo'nalishlari muhim rol o'ynagan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish; mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiya larni jalb etish choralari ko'rish; iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni ko'paytirish maqsadida, kelgusi 5 yilda fond bozori aylanmasini 200 million AQSh dollaridan 7 milliard AQSh dollariga etkazish; Respublikaning eksport salohiyatini oshirish orqali 2026-yilda respublika eksport hajmlarini 30 milliard AQSh dollariga etkazish [1].

E.R. Yeskomb aytishicha, "uzoq davrga mablag' jalb qilmoqchi bo'lsa, katta loyihalarni moliyalashtirish juda mos xususiyatlardan biridir, loyihani amalga oshirish natijasida olinadigan pul oqimiga asoslanadi" Bu erda E.Yeskomb investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda asosan uzoq muddatli moliyaviy resurslar jalb qilinishini ko'zda tutgan. Haqiqatdan ham, investitsiya loyihalarining asosiy qismi, ya'ni 90 foizdan ortiq qismi bir yildan ortiq muddatda to'liq quvvatga chiqadi. Shu sababli, ularni moliyalashtirish uchun uzoq muddatli moliyaviy resurslar kerak [2].

J.Keyns yaratgan monetar siyosatning uzatish mexanizmiga ko'ra, pullar taklifining o'sishi natijasida foiz stavkasining pasayishi investitsiya larning muqobil qiymatini pasaytiradi. Ayni vaqtda, foiz me'yorining pasayib borishi bilan firma va kompaniyalar o'zlarining rejali investitsiya larni hajmini oshiradilar. Bu xarajatlar rejali xarajatlarning umumiy summasi bilan qo'shilib, tovar zaxiralarining ko'zda tutilmagan miqdorda sarflanishiga olib keladi. Firma va kompaniyalar esa, bunday sharoitda mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytiradilar. Bu esa, o'z navbatida, milliy daromadning ko'payishiga olib keladi [3].

J.Tobinning portfelli tahlil nazariyasiga ko'ra, yer, qo'zg'almas mulk yuqori daromad keltirish xususiyatiga ega bo'lishi bilan birga, yuqori risk darajasiga ega. Boshqa aktivlar – naqd pullar, qimmatli qog'ozlar, banklardagi omonatlar yuqori likvidlikka ega, ammo ularning risk va daromadlilik darajasi past. Amaliyotda mutlaq risksiz aktiv mavjud emas. J.Tobin aytadiki, kompaniyalarning qimmatli qog'ozlariga qilingan investitsiya larni yuqori riskli aktiv hisoblanadi, chunki ushbu investitsiya lar past yoki yuqori darajadagi noaniqlik va beqarorligi bilan ajralib turadi. Riskli aktivlar bilan amalga oshiriladigan operatsiyalardan ko'rilishi mumkin bo'lgan zararlar miqdorini kamaytirish maqsadida kompaniyalar va banklarning pul mablag'lari portfel ko'rinishida taqsimlanadi [4].

G.Menkyu jamg'arma va iste'mol o'rtasidagi optimal nisbatni shakllantirish lozim, deb hisoblaydi va yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayoniga jalb etishni innovasion mahsulotlar ulushini oshirishning zaruriy sharti deb hisoblaydi. Uning ushbu xulosasi muhim amaliy ahamiyat kasb etadi. Xususan, XXI asrda tovarlarning mamlakatlar iqtisodiyotining xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshligini ta'minlashning asosiy omili bo'lib, ishlab chiqarilayotgan tovarlarning umumiy hajmida innovasion mahsulotlarning ulushini qay darajada ekanligi hisoblanadi. O'z navbatida, mamlakat iqtisodiyotini innovasion rivojlantirish yo'lga o'tkazish inson kapitaliga qilingan investitsiya larning darajasiga bog'liq [5].

Rossiyalik iqtisodchi olim V.Gazmanning xulosasiga ko'ra, lizing korxonalarning investision xarajatlarini moliyalashtirishning istiqbolli va samarali shakli hisoblanadi. V.Gazmanning ushbu xulosasi O'zbekiston uchun amaliy kasb etib. Yurtimiz davlati tomonidan ishlab chiqilgan xarakteristik strategiyasining davomi bo'lgan taraqqiyot strategiyasida iqtisodiyotda qo'yilgan ayrim tosiqlarni olib tashlagan holda erkin harakatlanishi ta'minlab berish muhim bo'lib buni davlatim oldiga qo'ygani asosiy maqsadi ekanligi bilan belgilangan [6].

AQShning Massachusetts texnologiya instituti professori O.Blansharning fikriga ko'ra, kompaniyalarning investision faoliyatiga inflyasiya kuchli salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, inflyatsiyaning past va barqaror ta'minlash ular investision faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi [7].

Iqtisodchi olimlardan yana biri T.Mazurina iqtisodiyotni haqiqiy holatida banklar tomonidan kredit ajratishni takomillashtirish uchun bir qancha harakatlarni amalga oshirish lozimligi keltirib o'tilgan:

Sanoat siyosatini rivojlantirgan holda investitsiyon muhitni tashkil etish;

Loyihalarni risklilik darajasini oldini olish;

korxonalarning investision jozibadorligini oshirish [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Samarqand viloyati Narpay tumanida zaxira va imkoniyatlarni ishga solish bo'yicha tanlangan 5 tadan drayver loyihalarni amalga oshirilish uchun sanoat, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi sohalari va 2018–2023-yillarda auksion savdolarida sotilgan er maydonlarida amalga oshiriladigan loyihalar ishlab chiqilgan (1-jadval).

1-jadval. Samarqand viloyatida zaxira va imkoniyatlarni ishga solish bo'yicha tanlangan 5 tadan drayver loyihalarni amalga oshirilishi to'g'risida ma'lumot [9].

№	Zaxira va imkoniyatni asoslantirish	Zaxira va imkoniyatdan samarali foydalanish mexanizmi	muddat	Mas'ullar	Amalga oshirilgan ishlar (bajarilishi to'g'risida ma'lumot)
Narpay tumani					
Sanoat sohasini rivojlantirish					
1	Tumandagi "Tepa" mahallasida "Urgut" EIZ filiali uchun ajratilgan 11,0 gektar er maydonidan samarali foydalanish. Bugungi kunda ushbu er maydonlari aukcion savdolariga qo'yilib, 2 ta lot yaxlit sotilgan.	Infratuzilma bilan ta'minlash uchun 1,1 km ichimlik suv tarmog'i, 1,5 km oqova suv tarmog'i, 1,8 km yo'l, 1 km gaz tarmoqlari qurish zarur uchun respublika budjetidan 8,0 mlrd.so'm mablag' ajratish. Masalan, "OSIYO OQTOSH DON" MChJ tomonidan aukcionda sotib olingan 1.0 gektar er maydonida qiymati 2,5 mln. dollar bo'lgan "Eksporbop un ishlab chiqarish" loyihasi amalga oshiriladi. Talab etiladigan mablag':8,0 mlrd.so'm Respublika budjeti, 31,8 mlrd.so'm (o'z mablag'i) Erishiladigan natija:50 ta doimiy yangi ish o'rni va 2 mlrd. so'm qo'shimcha budjet tushumlari yaratiladi.	2024–2025-yillar 2025 yil	Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Investitsiya lar, sanoat va savdo vazirligi, "Urgut EIZ" deriksiyasi, Tuman hokimligi	1-bosqich: 2 ta lot 2 gektar er maydonlari sotilgan. 4,4 gektar er maydonlari aukcion jarayonida, 4,6 gektar er maydonlari infratuzilma bilan ta'minlash maqsadida ajratilgan. 2-bosqich: 4,0 km elektr tarmog'i tortilgan. 3-bosqich: ichimlik suvi, oqava suv, yo'l va gaz tarmoqlari tortish jarayonda.
2	"Tepa", "Muqimiy", "Baxt" va mahallari hududida tashkil etilgan 4 ta sanoat zonasidagi 2,2 gektar bo'sh erlardan samarali foydalanish.	1. Infratuzilma bilan ta'minlash uchun 4,0 km ichimlik suvi, 4,6 km oqova suv, 0,3 km yo'l, 14,3 km elektr tarmoqlari qurish uchun mahalliy budjetidan 7,5 mlrd. so'm mablag' ajratish. 2. Qiymati 11,4 mlrd.so'mlik (3,4 mlrd. so'm o'z mablag'i, 8,0 mlrd.so'm bank krediti) 20 ta loyiha amalga oshiriladi. (Misol uchun: "Grin Aktex" MChJ tomonidan tikuv fabrikasi tashkil etilib, 300 ta yangi ish o'rinlari yaratiladi, budjetga 600 mln. so'm tushiriladi.) Erishiladigan natija:500 ta yangi ish o'rinlari hamda budjetga qo'shimcha 2,5 mlrd.so'm tushum ta'minlanadi.	2024–2025-yillar 2025 yil	Viloyat Iqtisodiyot va moliya boshqarmasi, "KSZlar deriksiyasi", tuman hokimligi	1-bosqich: Infratuzilmalari yaxshilash maqsadida respublika budjetidan mablag' ajratish zarur.
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish					
3	M-37 yo'l yoqasida joylashgan "Sarbozor" mahallasida hududidan 2,4 gektarlik er maydonlari ajratilgan.	Bino inshoot qurish uchun 900 kv.m maydonga loyiha-smetalarini ishlab chiqish. Tumanda 2024 yilning o'zida qiymati 35 mlrd. so'mlik (20,0 mlrd.so'm o'z mablag'i, 15,0 mlrd.so'm bank krediti) 3 ta mehmonxona qurilmoqda. Masalan: "Narpay Iftixor sanoati" MChJ hamda "Narpay elita don" MChJ tomonidan 50 va 30 o'rinli zamonaviy mehmonxonalar qurilishi natijasida bir vaqtning o'zida 80 nafar turistni joylashtirish imkoniyati yaratiladi. Erishiladigan natija:100 ta yangi ish o'rinlari, 1,1 mlrd. so'mlik qo'shimcha qiymat tushumi tushuriladi.	2024–2025-yillar	Tuman hokimligi, tuman qurilish bo'limi, tuman kadastrlar palatasi	1-bosqich: loyihalashtirish ishlari yakunlangan. 2-bosqich: qurilish ishlari boshlangan bo'lib, ishga tushush muddati 2025 dekabr oyiga rejalashtirilgan.

4	“Mirbozor bozori” MChJ Sarbozor mahallasi hududidan o'tuvchi M-37 yo'li kesishmasida joylashgan bo'lib, hududa mashinalar tirbandliklar 30-60 minutgacha kuzatilib, aholiga noqulaylik keltirib chiqaradi.	1. Mazkur yer maydoni toifasini qurilish xizmat ko'rsatish toifasiga o'zgartirish bo'yicha Vazirlar Mahkamasiga taklif kiritish. 2. “Agro Xamkor” fermer xo'jaligining “Sarbozor” MFYda joylashgan kontur raqami 463-q bo'lgan 1 gektar maydonida zamonaviy 3-5 qavatli avtoturargoh tashkil qilish. Talab etiladigan mablag': 49,5 mlrd.so'm (2,0 mln.dol o'z mablag'i, 1,9 mln.dol bank krediti) Erishiladigan natija: 40 ta yangi ish o'rinlari yaratiladi. 1,2 mlrd so'mlik qo'shimcha qiymat yaratiladi.	2024–2025 yillar	Qishloq xo'jaligi vazirligi, kadastrlar palatasi, viloyat hokimligi, tuman hokimligi	1-bosqich: Ushbu loyiha bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Bosh vazirining o'rinbosari, Hukumat komissiyasi raisining 39-sonli yig'ilish bayoniga kiritilgan bo'lib, Qishloq xo'jaligi vazirligining xulosasi berilishi kutilmoq.
Qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirish					
5	Tumanda “Islom Shoir” va “Ittifoq” xo'jaliklaridagi 25 ta fermer xo'jaliklari-ning jami 1000 gektardan ortiq maydonlariga suv ta'minoti og'ir ahvolda.	Ushbu hududlarga Xitoy kompaniyalari bilan birgalikda DXSh asosida “Narpay” kanalidan to'g'ridan to'g'ri “Islom shoir” kanaliga 6 km uzoqlikdagi yangi nasos stansiyasini qurish va ishga tushirish. Talab etiladigan mablag': 9,0 mlrd.so'm (4,5 mlrd.so'm respublika budjeti, 0,4 mln. Doll xorij inv) Erishiladigan natija: Paxta hosildorligi 35-40 sentner, g'allada 70-75 sentnerga etkaziladi. 250 ta ish o'rinlari yaratiladi.	2024–2025-yillar	Suv xo'jaligi vazirligi, tuman hokimligi, “Maroqand sifat” MChJ	1-bosqich: Tuman hokimligi tomonidan taklif kiritilgan. 2-bosqich: Respublika budjetidan mablag' ajratish zurrur etilmoqda. 3-bosqich Suv xo'jaligi vazirligini ruxsati talab etilmoqda.
2018–2023-yillarda auksion savdolarida sotilgan er maydonlarida amalga oshiriladigan loyihalar					
6	Tumanda 2018–2023-yillarda auksion savdolarida sotilgan 384 ta (30,2 ga) er maydonlarining bugungi kunda 214 tasida (15,9 ga) qurilish ishlari boshlanmagan, 59 tasida (4,9 ga) qurilish ishlari boshlanib, to'xtab qolgan. Ushbu er maydonlarida sanoat, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi yo'nalishida loyihalarni amalga oshirish imkoniyati mavjud.	Auksion g'oliblarining takliflariga asosan qiymati 63,6 mlrd.so'mlik 216 ta loyihani amalga oshirish. Buning uchun 2,6 mlrd.so'm kredit ajratish. Erishiladigan natija: 608 ta yangi ish o'rinlari yaratiladi. Budjetga qo'shimcha 8,2 mlrd. so'm tushum imkoniyati yaratiladi.	2024–2025-yillar	Mahallabay ishlash va tadbirkorlikni rivojlantirish markazi, Narpay tuman hokimligi, Tijorat banklar, Hokim yordamchilari.	1-bosqich: 384 ta (30,2 ga) er maydonlarining to'liq xatlovdan o'tkazildi. 2-bosqich: 111 ta loyiha ishga tushurildi. 3-bosqich: 59 ta qurilish tuxtab qolgan lotlarda ishlar amalga oshirilmoqda. 4-bosqich: 214 ta lotlarda investitsiya dasturi ishlab chiqilmoqda.

Sanoat sohasini rivojlantirishda: 1. Tumandagi “Tepa” mahallasida “Urgut” EIZ filiali uchun ajratilgan 11,0 gektar er maydonidan samarali foydalanish. Bugungi kunda ushbu er maydonlari auksion savdolariga qo'yilib, 2 ta lot yaxlit sotilgan. Infratuzilma bilan ta'minlash uchun 1,1 km ichimlik suv tarmog'i, 1,5 km oqova suv tarmog'i, 1,8 km yo'l, 1 km gaz tarmoqlari qurish zarur uchun respublika budjetidan 8,0 mlrd.so'm mablag' ajratish. Bunga mas'ullar Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Investitsiya lar, sanoat va savdo vazirligi, “Urgut EIZ” deriksiyasi, Tuman hokimligi. Amalga oshirilgan ishlar 3-bosqichda amalga oshiriladi.

2. “Tepa”, “Muqimiy”, “Baxt” va mahallari hududida tashkil etilgan 4 ta sanoat zonasidagi 2,2 gektar bo'sh erlardan samarali foydalanish. Infratuzilma bilan ta'minlash uchun 4,0 km ichimlik suvi, 4,6 km oqova suv, 0,3 km yo'l, 14,3 km elektr tarmoqlari qurish uchun mahalliy budjetidan 7,5 mlrd. so'm mablag' ajratish. Qiymati 11,4 mlrd.so'mlik (3,4 mlrd.so'm o'z mablag'i, 8,0 mlrd.so'm bank krediti) 20 ta loyiha amalga oshiriladi. Bunga mas'ullar Viloyat Iqtisodiyot va moliya boshqarmasi, “KSZlar deriksiyasi”, tuman hokimligi. Amalga oshirilgan ishlar: Infratuzilmalari yaxshilash maqsadida respublika budjetidan mablag' ajratish zarur.

Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda:

1. M-37 yo'l yoqasida joylashgan "Sarbozor" mahallasida hududidan 2,4 gektarlik er maydonlari ajratilgan. Bino inshoot qurish uchun 900 kv.m maydonga loyiha-smetalarini ishlab chiqish. Tumanda 2024-yilning o'zida qiymati 35 mlrd. so'mlik (20,0 mlrd.so'm o'z mablag'i, 15,0 mlrd.so'm bank krediti) 3 ta mehmonxona qurilmoqda. Bunga mas'ullar Tuman hokimligi.Amalga oshirilgan ishlar 2-bosqichda amalga oshiriladi.

2. "Mirbozor bozori" MChJ Sarbozor mahallasi hududidan o'tuvchi M-37 yo'li kesishmasida joylashgan bo'lib, hududa mashinalar tirbandliklar 30-60 minutgacha kuzatilib, aholiga noqulaylik keltirib chiqaradi.

Mazkur yer maydoni toifasini qurilish xizmat ko'rsatish toifasiga o'zgartirish bo'yicha Vazirlar Mahkamasiga taklif kiritish. "Agro Hamkor" fermer xo'jaligining "Sarbozor" MFYda joylashgan kontur raqami 463-q bo'lgan 1 gektar maydonida zamonaviy 3-5 qavatli avtoturargoh tashkil qilish. Bunga mas'ullar Qishloq xo'jaligi vazirligi, kadastrlar palatasi, viloyat hokimligi, tuman hokimligi. Amalga oshirilgan ishlar: Hukumat komissiyasi raisining 39-sonli yig'ilish bayoniga kiritilgan bo'lib, Qishloq xo'jaligi vizirlining xulosasi berilishi kutilmoqda.

Qishloq xo'jaligi sohasini rivojlantirish:

1. Tumanda "Islom Shoir" va "Ittifoq" xo'jaliklaridagi 25 ta fermer xo'jaliklari-ning jami 1000 gektardan ortiq maydonlariga suv ta'minoti og'ir ahvolda. Ushbu hududlarga Xitoy kompaniyalari bilan birgalikda DXSh asosida "Narpay" kanalidan to'g'ridan to'g'ri "Islom shoir" kanaliga 6 km uzoqlikdagi yangi nasos stansiyasini qurish va ishga tushirish. Bunga mas'ullar Suv xo'jaligi vazirligi, tuman hokimligi "Maroqand sifat" MCHJ.Amalga oshirilgan ishlar 3-bosqichda amalga oshiriladi.

2018–2023-yillarda auksion savdolarida sotilgan yer maydonlarida amalga oshiriladigan loyihalar:

Tumanda 2018–2023-yillarda auksion savdolarida sotilgan 384 ta (30,2 ga) yer maydonlarining bugungi kunda 214 tasida (15,9 ga) qurilish ishlari boshlanmagan, 59 tasida (4,9 ga) qurilish ishlari boshlanib, to'xtab qolgan.Ushbu er maydonlarida sanoat, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi yo'nalishida loyihalarni amalga oshirish imkoniyati mavjud. Auksion g'oliblarining takliflariga asosan qiymati 63,6 mlrd.so'mlik 216 ta loyihani amalga oshirish. Bunga mas'ullar Mahallabay ishlash va tadbirkorlikni rivojlantirish markazi, Narpay tuman hokimligi, Tijorat banklar, Hokim yordamchilari. Amalga oshirilgan ishlar 4-bosqichda amalga oshiriladi.

2-jadvalda Narpay tumanida "Zarbdor tajribasi" asosida sanoat, savdo, xizmat va zamonaviy agrotexnologiyalar sohasida 2024-yilda ishga tushiriladigan "drayver" loyihalar haqida ma'lumotlar keltirilgan bo'lib unga ko'ra loyihalar soni 10 ta shundan, sanoat sohasida 3ta, Qishloq xo'jaligida 2 ta , Xizmatlarda 5 ta. Jami talab e'tiladigan mablag' 147,6 (mlrd so'm) bo'lib shundan, Tashabbuskor mablag'lari hisobidan tashkil etiladi. Bu loyihalaridan 780 ta ish o'rinlari yaratish va buni natijasida Budjetga tushum 7,1 (mlrd.so'm) tashkil etish rejalashtirilgan[10] (2-jadval).

2-jadval.

Narpay tumanida "Zarbdor tajribasi" asosida sanoat, savdo, xizmat va zamonaviy agrotexnologiyalar sohasida 2024-yilda ishga tushiriladigan "drayver" loyihalar MA'LUMOT

T /r	Hududlar nomi	Loyihalar soni	shundan,			Jami talab eʻtiladigan mablagʻ (mlrd soʻm)	shundan,						Natija		
			Sanoat	Qishloq xoʻjaligi	Xizmatlar		Tashabbuskor mablagʻlari	Bank krediti	Xorijiy investitsiya (mln doll)	Budjet mablagʻlari	shundan,		Yaratiladigan ish oʻrni	Budjetga tushum (mlrd soʻm)	
											Respublika budjeti	Mahalliy budjet			
1	Narpay	10	3	2	5	147,6	147,6							780	7,1

Loyiha budgetini tahlil qilishda eng asosiy vaziyat bu xarajatdir. Xarajatni oldindan bilmasdan turib uni yoritmaslik juda xato bo'lardi. Shuni hisobga olib xarajatni bilish va uni yoritishni darkor deb hisoblaymiz.

Loyiha budget hamda budgetdan tashqari mablag'lardan samarali foydalanishni ta'minlovchi budget menejmenti samaradorligini baholashning ko'rib o'tilgan zamonaviy monitoring tizimi avvalo, shakllantirilgan budget hamda budgetdan tashqari mablag'larning samarali, maqsadli va manzilli foydalanish uchun shart-sharoit yaratadi. Yuqoridagi ilmiy xulosa hamda ta'riflardan umumiy xulosa qilinganda qolaversa, loyiha holati uchun mobilizatsiya qilinadigan moliyaviy resurslardan moliyaviy-iqtisodiy hamda ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yuqori samaradorlikni ta'minlashga o'ziga xos ravishdagi sinergetik samarani shakllantiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot mavzusi juda keng doiradagi mavzu bo'lib, afsuski bizning imkoniyatlarimiz hamda vaqtimiz chegaralanganligi tufayli ushbu mavzuni nisbatan tor doirada – qo'yilgan tadqiqot savollaridan kelib chiqib tadqiq qilaoldik xolos. Kapital sarflar va mablag'lar tushumi budjeti. Bu budget yangi qurilish bilan obyektning kengaytirilishi, ta'mirlanishi va texnik jihatdan qayta qurollantirilishi bilan bog'liq qurilish-montaj ishlarini amalga oshirish bosqichida ishlab chiqiladi. Joriy pul sarflari va daromadlari budjeti. Bu budget investitsiyalash obyektini ekspluatatsiya qilish bosqichida (uning ishga tushirilishidan keyin) ishlab chiqiladi. Loyihasini amalga oshirishning kalendar rejasi va budjeti puxta ishlab chiqilgandan so'ng kuzatish, tekshirish va nazorat qilish tizimiga ega bo'lgan monitoring olib boriladi. Loyihalarini amalga oshirish monitoringi tizimi investitsiya bozori kon'yunkturasining doimiy o'zgarib turishi sharoitida barcha investitsiya loyihalarini amalga oshirishning muhim joriy natijalarini doimiy kuzatib borishni ta'minlash uchun bank yoki kompaniyalarda ishlab chiqilgan mexanizm sifatida o'zini namoyon etadi. Banklar tomonidan amalga oshirilgan investitsiya loyihalarini monitoringi tizimini ishlab chiqishning asosiy maqsadi bo'lib, investitsiya faoliyati samaradorligini keltirib chiqaruvchi rejalashtirilgan ma'lumotlarga nisbatan yuz bergan chetlanishlarni o'z vaqtida hal etish, bu chetlanishlarni keltirib chiqaruvchi sabablarni tahlil etish va investitsiya faoliyatini me'yorlashtirish hamda samaradorligini oshirish maqsadida uning alohida yo'nalishlarini tegishli tartibga keltirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqish hisoblanadi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki loyiha budgetini shakllantirishda o'z mablag'lari, banklar va shu bilan birga davlat tomonidan moliyalashtiriladi yuqori akademik reputatsiya hisobiga turli maqsadli fondlar hisobiga shakllantirilmoqda.

Tahlillar tasdiqlaydiki, loyiha budgetini ta'minlashda xarajatni nazorat qilish juda muhimdir. Xarajatni bilan bog'liq taktik vazifalarning real holatda to'liq hisobga olmaydi. Ushbu holat loyiha budgetini ta'minlashda rejalashtirish tizimini zamonaviy shart-sharoitlarga asoslangan holda takomillashtirish hamda ilg'or usullarni joriy qilishni taqozo qiladi. Loyiha budgetini har qaysi shakllantirilgan budget kesimidagi daromad hamda xarajatlarni ijrosi tizimi natijasida fondlar kesimidagi daromad va harajatlardagi disbalans kuzatilmoqda. Ushbu holat daromad hamda xarajatlarni ijrosi ustidan monitoring tizimining samarali mexanizmini joriy qilishni taqozo qiladi. Masalan, budgetdan ajratilgan mablag'larning to'liq o'zlashtirilmasligi holati kuzatilib, ushbu holat navbatdagi moliya yilida ajratilishi mumkin bo'lgan mablag'larning qisqartirilishiga sabab bo'ladi. Loyiha budgetini to'rtta yondashuvi asosida amalga oshirilishini ta'minlash lozim. Bular analog, parametrik, yuqoridan pastga va pastdan yuqoriga. Analog - joriy loyihaning narxini aniqlashga yordam berisa, loyihani baholash uchun vaqt xarajatlari shuningdek, mablag'larni sarflashda tahliliy yondoshishda pasdan yuqoriga yoki yuqoridan pasga qarab smeta ishlab chiqilishi muhimdir. Loyihani to'g'ri boshqarish juda zarur bo'lib buni natijasi o'laroq Loyiha budjeti realigi oshadi. Boshqaruvda ikkita asos muhimdir bular, summa va nazorat hisoblanib. Bu loyihani yakunlash narxini baholashdan tashqari, ushbu xarajatlarni kuzatish va boshqa resurs bazasini shakllantirish taqozo etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. Э.Р. Эскомб. Новые принципы финансирования. Москва : Alpina Publisher, 2015. - 457 s.
3. John Maynard Keynes. Bandlik, foiz va pulning umumiy nazariyasi" (1936)
4. J. Tobin, "Hansen and Public Policy," Quarterly Journal of Economics, Vol. XC, Feb. 1976, pp. 32-37.
5. Menkyu N. G., Teylor M. P. Economics. – SPb.: Piter, 2016 – 656c
6. В.Газман. Монография "Лизинг для возобновляемой энергетики" награждена грамотой в номинации "Лучшее издание по энергетике" на IX Всероссийском конкурсе "Университетская книга – 2020."
7. Blanshar O. Makroekonomika = Macroeconomics – M.: Izd. dom VShE, 2015. – 671 s.
8. Мазурина Т.Ю., Шаманина Э.И. Цифровая трансформация банковской отрасли: от цифровых продуктов и услуг к экосистемам // Банковское дело. 2023. No 8. С. 41-48.
9. Samarqand viloyati Narpay tumani Iqtisodiyot va moliya bo'limi Qishloq xo'jaligi bozor mexanizmlarini joriy etish tomorqa yerlarini rivojlantirish va istemol bozorini monitoring qilish masalalari.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
